Поради завідувачки відділу математичної та інформатичної освіти Інституту педагогіки НАПН України, кандидатки педагогічних наук, експертки ГС «Освіторія» Дарини Васильєвої. Вона пропонує 7 кроків для подолання освітніх втрат.

1

Як краще вчителю діагностувати освітні втрати у своєму класі?
Для діагностування доцільно використовувати всю палітру інструментів:

- педагогічне спостереження;
- невербальний та вербальний зворотний зв'язок від учнів;
- усне опитування;
- аналіз учнівських робіт (виконання завдань на різноманітних платформах, письмові роботи);
- самооцінювання і взаємооцінювання;
- оцінювання особистісного розвитку учнів батьками.

Ці інструменти можна використовувати як для виявлення втрат окремих учнів, так і для діагностування навчальних втрат усього класу. На початку кожного семестру доцільно проводити діагностичні роботи для всього класу (письмові чи на онлайн-платформах), щоб орієнтовно спланувати подальшу роботу з подолання освітніх втрат з усім класом.

2

Як відрізняються дії вчителя залежно від кількості учнів з освітніми втратами?
Різняться стратегії, які доцільно використовувати для їх подолання. Наприклад, якщо більшість класу не знає закон Архімеда, то повторне опрацювання цього матеріалу доцільно запропонувати всьому класу, тобто виділити частину уроку чи цілий урок для актуалізації цих знань і формування необхідних навичок.

Якщо ж певні навчальні втрати наявні лише у групи учнів, то доцільно запропонувати детально їх опрацювати саме цій групі, а не всьому класу. Наприклад, клас може бути об'єднаний у три групи, де учням першої запропонуйте долати навчальні втрати з однієї теми, другої — долати навчальні втрати з іншої теми, а діти з третьої групи працюватимуть над детальнішим вивченням поточної теми.

Звісно, можуть бути випадки, коли окремі учні мають значно більші втрати, ніж решта. Таким учням потрібно надати більше підтримки, запропонувати окремі матеріали, домашні завдання, проходження уроку на певній онлайн-платформі, яка одразу забезпечує зворотний зв'язок. Також варто запропонувати додаткові консультації та інформувати батьків про виявлені в учнів втрати і можливі шляхи їх подолання.

3

Що в цьому напрямку може організувати вчитель, школа?
Першочергово вчителям доцільно провести діагностичні роботи для виявлення навчальних втрат учнів, потім на педагогічній раді обговорити план спільних дій, інформувати про наявні освітні втрати учнів та їхніх батьків. Дуже допоможе, якщо вдасться заручитися підтримкою мам і тат учнів. Далі доцільно запланувати систематичну роботу над подоланням втрат у кожному з класів. Потрібно розуміти, що це тривалий процес, який вимагає додаткових зусиль від учителя і наявності певної мотивації в учнів. Тож проблема мотивації дітей до навчання в контексті подолання освітніх втрат є дуже актуальною.

Враховуючи стрес, в якому постійно перебувають українські учні, доцільно також систематично виділяти час на уроках для вправ на стабілізацію емоційного стану дітей.

Щоб не поглиблювати навчальні втрати, варто продумати певні навчальні активності і в укритті під час тривоги. Ця діяльність якраз може бути не за поточною темою, а спрямована на подолання навчальних втрат: дидактичні ігри, опитування, робота в парі і групі, робота в робочих зошитах на друкованій основі чи робота з індивідуальними картками, які постійно є в укритті.

4

Як краще мотивувати учнів наздогнати прогалини, адже дітям часто нудно повторювати хоча б поверхнево знайоме?

Я вважаю, що ключем до мотивації учнів є урізноманітнення форм, методів і засобів, використовуваних у навчанні.

Наприклад, учням дійсно нудно розв'язувати одне за одним 20 рівнянь однакового рівня складності. Але це вже не так нудно, якщо всі 20 рівнянь будуть розбиті на п'ять рівнів, між якими учням пропонуватиметься логічна розминка, руханка, гімнастика для очей, завдання на придумування власних рівнянь. А ще цікавіше, якщо будуть залучені інтерактивні форми роботи: для першого рівня подаватиметься підказка, рівняння другого рівня учні виконуватимуть самостійно, рівняння третього рівня спершу слід обговорити в парі, а потім самостійно розв'язати, рівняння четвертого рівня діти можуть розв'язувати парами, а рівняння п'ятого рівня — виконуватимуть у групі. Чудово, якщо у вчителя є можливість додати інформаційно-комунікаційні технології у процес навчання.

Крім того, ніхто не говорить, що вчитель має постійно виділяти цілі уроки на актуалізацію вже вивченого. Подолання освітніх втрат — це системний процес. Доцільно практикувати і циклічні повторення. Наприклад, кожного уроку виділяти 10 хвилин на повторення раніше вивченого, або вкраплювати завдання на повторення в домашні, самостійні і контрольні роботи. Зацікавлюють учнів і проєктні роботи, спрямовані на повторення раніше вивченого матеріалу.

5

Чи варто школі звернутися до громадських організацій, фондів, аби скористатися їхніми безкоштовними послугами?

Зараз є багато різних програм від громадських організацій і фондів, що працюють у напрямку подолання освітніх втрат учнів і безкоштовно надають доступи до освітніх платформ, онлайн-шкіл, онлайн-уроків окремим учням. Батьки та учні не завжди знають про ці можливості. Тож кожен навчальний заклад може інформувати учасників навчального процесу про додаткові можливості щодо подолання освітніх втрат за межами школи. Це чудовий шанс для вмотивованих батьків і учнів.

У межах школи також можна долати освітні втрати за допомогою фондів і громадських організацій. Наприклад, у директора є бачення, як, коли і для яких учнів організувати додаткові консультації з певних предметів, але зрозуміло, що за додаткові консультації учням вчитель хотів би отримати відповідну оплату. Тож добре, коли навчальні заклади шукають додаткове фінансування, у тому числі у громадських організацій, міжнародних фондів і бізнесу.

6

Деякі педагоги впевнені, що стороння людина не допоможе їхнім учням так, як вони самі. Як із цим бути?

Так, ніхто не зможе допомогти учням так, як певний конкретний учитель. Але хтось зможе допомогти по-іншому. Учнів у класі багато, у кожного з них можуть бути різні освітні втрати, а вчитель один. Тож доцільно долучати до роботи над подоланням освітніх втрат учнів своїх колег, психологів, родичів чи опікунів учнів. Вони можуть стати помічниками вчителя як на уроках, так і в позаурочний час.

Освітні втрати учнів легше долати у співпраці, наприклад:

- учитель фізкультури може поєднувати естафети на своїх уроках із завданнями, які підготує вчитель математики;
- психолог може надати консультації окремим учням, які потребують стабілізації емоційного стану;
- хтось із родичів учнів може проводити консультації для групи учнів, які цього потребують, отримуючи чіткі інструкції від учителя.

7

Чи може вчитель скоротити наступний матеріал, аби повторити пропущене? Як із цим узгоджується календарно-тематичне планування?

Календарно-тематичне планування, яке складає вчитель на початку року, є орієнтовним. У процесі роботи (а тим більше в умовах війни) до календарного планування можуть вноситися зміни. Якщо вчитель розуміє, що новий матеріал базується на попередньому, який не засвоєний, то, звісно, виокремлюється час на опрацювання бази, без якої засвоїти новий матеріал діти просто не зможуть. Відповідно, час на вивчення нового матеріалу може бути зменшений. Оскільки такі ситуації є досить типовими, то зараз надзвичайно актуально інтенсифікувати навчальний процес.